

Rapport

Datum: 15 maart 2006

Rapportnummer: 2006/090

Klacht

Verzoeker klaagt erover dat de Mobiele Eenheid (ME) van het regionale politiekorps Amsterdam-Amstelland op 21 april 2002 bij de voetbalwedstrijd Ajax-FC Utrecht in de Amsterdam Arena disproportioneel geweld heeft gebruikt.

In dit verband klaagt hij er ook over dat dit geweld niet is voorafgegaan door een waarschuwing.

Daarnaast klaagt verzoeker over de wijze waarop zijn terzake op 1 mei 2002 ingediende klacht is behandeld.

Hij acht het in dit verband onjuist dat de beheerder van het regionale politiekorps Amsterdam-Amstelland zijn klacht pas op 21 september 2004 heeft afgehandeld, terwijl de Commissie voor de Politieklachten al op 22 oktober 2003 advies aan de korpsbeheerder had uitgebracht.

Voorts klaagt hij erover dat de beheerder van het regionale politiekorps Amsterdam-Amstelland hem, tot op het moment dat hij zich met deze klacht tot de Nationale ombudsman wendde, niet heeft geïnformeerd over de afwikkeling van zijn schade.

Beoordeling

Algemeen

1. Op 21 april 2002 vond in het voetbalstadion Amsterdam Arena de voetbalwedstrijd Ajax - FC Utrecht plaats.

Bij deze wedstrijd was een aantal supporters van FC Utrecht aanwezig, die verplicht gebruikmaakten van de zogenaamde combikaart, voor vervoer en toegang tot de wedstrijd. In dit geval was het vervoer per trein voorgeschreven.

Voor de wedstrijd werden de Utrecht-supporters, voordat zij de Arena in mochten, in een zogenaamd buffervak (segment K) geplaatst. Hier vond een verbale confrontatie plaats tussen de supportersgroepen van beide clubs. Op een zeker moment kondigde de burgemeester van Amsterdam een noodbevel af, inhoudende dat de Utrecht-supporters moesten worden teruggestuurd. Teneinde de supporters terug te drijven richting trein, werd een divisie van de Mobiele Eenheid ingezet.

Verzoeker behoorde tot de groep FC Utrecht-supporters die werd teruggestuurd naar de trein. Hij diende over het politieoptreden op 1 mei 2002 een klacht in bij een politie-inspecteur uit Utrecht. Deze klacht had betrekking op het geweldgebruik tegen

verzoeker door een lid van de Mobiele Eenheid. Hij klaagde met name over, dat, voorafgaand aan het geweldgebruik, geen waarschuwing was gegeven. Voorts was verzoeker van mening dat het gebruikte geweld disproportioneel was.

2. Op 21 september 2004 zond de beheerder van het regionale politiekorps Amsterdam-Amstelland verzoeker het antwoord op zijn klacht. Hij verklaarde, in afwijking van het advies van de Commissie voor de Politieklachten, verzoekers klacht over het geweldgebruik door een lid van de Mobiele Eenheid, ongegrond.

1. De klacht met betrekking tot het geweld

1.1. Verzoeker klaagt erover dat een lid van de Mobiele Eenheid (ME) disproportioneel geweld heeft gebruikt. In dit verband klaagt hij er ook over dat dit geweld niet is voorafgegaan door een waarschuwing.

1.2. De korpsbeheerder Amsterdam-Amstelland liet de Nationale ombudsman in reactie op verzoekers klacht weten dat hij het optreden van de politie op deze onderdelen niet onbehoorlijk achtte.

Op basis van de onderliggende stukken en de videobeelden was hij van mening dat het door de politie gebruikte geweld een directe reactie was op het geweld door de supporters, en hij volgde daarmee de verklaring van de politie. Voorts tekende hij aan dat, nu het door de politie gebruikte geweld een directe reactie was op geweld door supporters, waarschuwen niet mogelijk was.

1.3. Behoudens bij of krachtens de wet te stellen beperkingen heeft een ieder recht op onaantastbaarheid van zijn lichaam. Het uitoefenen van geweld op iemand betekent een inbreuk op diens lichamelijke integriteit. In artikel 11 van de Grondwet (zie Achtergrond, onder 3.) is het recht op onaantastbaarheid van het lichaam neergelegd. Dit grondrecht brengt mee dat de politie alleen in de bij of krachtens de wet bepaalde gevallen geweld op iemand mag uitoefenen. In artikel 8 van de Politiewet 1993 (zie Achtergrond, onder 2.) is bepaald dat een politieambtenaar in de rechtmatige uitoefening van zijn bediening bevoegd is geweld te gebruiken, wanneer het daarmee beoogde doel dit, mede gelet op de aan het gebruik van geweld verbonden gevaren, rechtvaardigt (proportionaliteitsvereiste) en dat doel niet op een andere wijze kan worden bereikt (subsidiariteitsvereiste). Het geweld moet met andere woorden redelijk en gematigd zijn. Aan het gebruik van geweld gaat zo mogelijk een waarschuwing vooraf.

1.4. De Nationale ombudsman kan de korpsbeheerder niet volgen in zijn standpunt dat het door de politie gebruikte geweld een directe reactie was op het geweld door de supporters.

Op grond van de tijdens het onderzoek verkregen schriftelijke informatie, die overeenkomt met de gegevens die zijn weergegeven in het advies van de Commissie voor de Politieklachten van 22 oktober 2003 (zie Bevindingen onder A.4.2.), en na bestudering van

de videobeelden, waarvan de inhoud overeenkomt met de weergave van deze beelden in dit advies, kan de Nationale ombudsman slechts tot de conclusie komen dat de Mobiele Eenheid reeds optrad voordat het in het bewuste supportersvak (segment K), waarin ook verzoeker zich bevond, onrustig werd.

De Mobiele Eenheid heeft geweld gebruikt tegen supporters, onder wie verzoeker, die geen bevel tot terugkeren hadden gekregen, die er niet voor waren gewaarschuwd dat geweld zou worden gebruikt, en die (hierbij wordt met name verwezen naar hetgeen is weergegeven op de videobeelden, en naar wat verzoeker in zijn klacht aangaf) feitelijk niet konden terugkeren, omdat de doorgang werd geblokkeerd.

Op het moment dat de ME-ers het segment K binnentraden vormden zij een linie, en begonnen zij vrijwel direct te slaan. Vervolgens ontstond er flinke onrust in het vak en leidde het optreden van de ME tot reactief geweld onder een aantal van de supporters.

De Nationale ombudsman deelt dan ook de conclusie van de Commissie voor de Politieklachten dat de inzet van de ME met de uitvoering van het noodbevel van de burgemeester te maken had en niet met reactief optreden tegen de Utrecht-supporters.

1.5. Onder deze omstandigheden concludeert de Nationale ombudsman dat met het optreden en het daarbij gehanteerde geweld het grondrecht op de onaantastbaarheid van het lichaam is geschonden.

De onderzochte gedraging is in zoverre niet behoorlijk.

1.6. In haar onderzoek heeft de Commissie voor de Politieklachten vastgesteld dat er in elk geval 20 minuten zijn verstreken tussen het moment waarop de burgemeester het noodbevel mondeling heeft uitgevaardigd en aan de Algemeen Commandant heeft medegedeeld, en het moment van het feitelijk optreden van de ME. Ook verzoeker sprak in zijn klacht van een periode van ongeveer dertig minuten waarin de supporters niet het stadion inmochten, waarna de ME optrad. In die tijd was verschillende keren (tevergeefs) gevraagd wat er aan de hand was, en waarom de supporters zo lang moesten wachten.

De Nationale ombudsman is van mening dat het binnen deze tijdspanne zeker mogelijk was geweest om te voldoen aan de wettelijke plicht de waarschuwing te geven dat ter uitvoering van het noodbevel geweld zou worden gebruikt. Nu deze waarschuwing niet is gegeven, is gehandeld in strijd met het eerste lid van artikel 8 Politiewet 1993 en is daarmee het grondrecht op de onaantastbaarheid van het lichaam geschonden, alsmede het tweede lid van artikel 175 Gemeentewet inzake het noodbevel dat luidt: "De burgemeester laat tot maatregelen van geweld niet overgaan dan na het doen van de *nodige* waarschuwing".

De onderzochte gedraging is ook op dit punt niet behoorlijk.

2. De klacht over de klachtbehandeling

2.1. Verzoeker klaagt voorts over de wijze waarop zijn terzake op 1 mei 2002 ingediende klacht is behandeld. Hij acht het in dit verband onjuist dat de beheerder van het regionale politiekorps Amsterdam-Amstelland zijn klacht pas op 21 september 2004 heeft afgehandeld, terwijl de Commissie voor de Politieklachten al op 22 oktober 2003 advies aan de korpsbeheerder had uitgebracht.

Voorts klaagt hij erover dat de beheerder van het regionale politiekorps Amsterdam-Amstelland hem, tot op het moment dat hij zich met deze klacht tot de Nationale ombudsman wendde, niet heeft geïnformeerd over de afwikkeling van zijn schade.

2.2. De korpsbeheerder Amsterdam-Amstelland liet weten dat zijn beslissing op de klacht van verzoeker te lang op zich had laten wachten en hij achtte de klacht op dit punt gegrond. Ten aanzien van de afhandeling van het verzoek om schadevergoeding tekende hij aan dat hij, als gevolg van de beslissing van de Commissie voor de Politieklachten om alle klachten in één advies te behandelen, een groot aantal beslissingen, die een grote samenhang en overlap vertonen, had moeten nemen, en om die reden zijn beslissingen had voorzien van enkele algemene formuleringen. Een dergelijke formulering was dat hij het Verzekeringsbedrijf van de gemeente Amsterdam zou "verzoeken na te gaan of er wellicht termen zijn voor een schadevergoeding in de daartoe geïndiceerde gevallen". Uit het gegeven dat hij de klachtonderdelen 'waarschuwen geweld' en 'geweld' van verzoeker ongegrond had geacht, had verzoeker moeten afleiden dat de korpsbeheerder zijn casus, waarin verzoeker claimt dat hij door het gewelddadig optreden van de Mobiele Eenheid schade heeft ondervonden, niet als geïndiceerd geval had aangemerkt. Dat verzoeker dit anders heeft opgevat, betreurde de korpsbeheerder, maar deze was desalniettemin van oordeel dat de klacht op dit punt ongegrond was.

2.3. Het vereiste van voortvarendheid houdt in dat bestuursorganen slagvaardig en met voldoende snelheid optreden. Dit houdt onder meer in dat een bestuursorgaan een klacht binnen een redelijke termijn dient af te handelen.

In deze zaak heeft de Commissie voor de Politieklachten haar advies aan de korpsbeheerder op 22 oktober 2003 uitgebracht, waarna deze pas 11 maanden later, in september 2004, de beslissing op de klacht heeft verzonden.

Zoals de korpsbeheerder zelf al had aangegeven in zijn reactie op de klacht is deze termijn te lang, en is de onderzochte gedraging op dit punt niet behoorlijk.

2.4. Verzoeker heeft in zijn klacht van 1 mei 2002 niet gevraagd om schadevergoeding. Ook heeft hij geen melding gemaakt van schade die hij als gevolg van het politieoptreden had geleden.

Dit in ogenschouw nemend, mist verzoekers klacht dat de beheerder van het regionale politiekorps Amsterdam-Amstelland hem niet heeft geïnformeerd over de afwikkeling van zijn schade, feitelijke grondslag.

Conclusie

De klacht over de onderzochte gedraging van het regionale politiekorps Amsterdam-Amstelland, is

gegrond ten aanzien van:

- het gebruik van geweld en het niet waarschuwen voor dit geweld wegens schending van het grondrecht op onaantastbaarheid van het lichaam.

De klacht over de onderzochte gedraging van de beheerder van het regionale politiekorps Amsterdam-Amstelland, is

gegrond ten aanzien van:

- de termijn van klachtbehandeling wegens schending van het vereiste van voortvarendheid.

De klacht dat verzoeker niet is geïnformeerd over de afwikkeling van zijn schade is niet gegrond.

Onderzoek

Op 1 november 2004 ontving de Nationale ombudsman een verzoekschrift van de heer R. te Y, met een klacht over een gedraging van het regionale politiekorps Amsterdam-Amstelland.

Naar deze gedraging, die wordt aangemerkt als een gedraging van de beheerder van het regionale politiekorps Amsterdam-Amstelland (de burgemeester van Amsterdam), werd een onderzoek ingesteld.

In het kader van het onderzoek werd de beheerder van het regionale politiekorps Amsterdam-Amstelland verzocht op de klacht te reageren en een afschrift toe te sturen van de stukken die op de klacht betrekking hebben.

In verband met zijn verantwoordelijkheid voor justitieel politieoptreden werd ook de hoofdofficier van justitie te Amsterdam over de klacht geïnformeerd en in de gelegenheid gesteld zijn zienswijze kenbaar te maken, voor zover daarvoor naar zijn oordeel reden was. De genoemde hoofdofficier maakte van deze gelegenheid geen gebruik.

Vervolgens werd verzoeker in de gelegenheid gesteld op de verstrekte inlichtingen te reageren. Hij maakte van die gelegenheid geen gebruik.

Het resultaat van het onderzoek werd als verslag van bevindingen gestuurd aan betrokkenen. Noch de korpsbeheerder noch verzoeker gaf binnen de gestelde termijn een reactie.

Bevindingen

De bevindingen van het onderzoek luiden als volgt:

A. feiten

1. Op 21 april 2002 vond in het voetbalstadion Amsterdam Arena de voetbalwedstrijd Ajax - FC Utrecht plaats. De ongeveer 670 supporters van FC Utrecht die deze wedstrijd wilden bijwonen, maakten verplicht gebruik van de zogenaamde combikaart, voor vervoer en toegang tot de wedstrijd. In dit geval was het vervoer per trein voorgeschreven.

Voor de wedstrijd werden de Utrecht-supporters, voordat zij de Arena in mochten, in een zogenaamd buffervak (segment K) geplaatst, een door hekken afgesloten ruimte op het terrein van de Arena. Hier vond een verbale confrontatie plaats tussen de supportersgroepen van beide clubs. Na overleg met de Algemeen Commandant van de Mobiele Eenheid kondigde de burgemeester van Amsterdam een noodbevel af, inhoudende dat de Utrecht-supporters moesten worden teruggestuurd. Teneinde de supporters terug te drijven richting trein, werd een divisie van de ME ingezet.

2. Verzoeker behoorde tot de groep FC Utrecht-supporters die werden teruggestuurd naar de trein. Hij diende over het politieoptreden op 1 mei 2002 een klacht in bij een politie-inspecteur uit Utrecht. Deze klacht had betrekking op het geweldgebruik tegen verzoeker door een lid van de Mobiele Eenheid. Hij klaagde er met name over, dat, voorafgaand aan het geweldgebruik, geen waarschuwing was gegeven. Voorts maakte hij er bezwaar tegen dat was opgetreden tegen alle supporters, terwijl maar een klein deel van de supporters 'de sfeer had verziekt.' Voorts was verzoeker van mening dat het gebruikte geweld disproportioneel was. Verzoeker had zich vanaf ongeveer 13.30 uur bevonden in het buffervak (segment K). De supporters hadden ongeveer een half uur moeten wachten om naar binnen te mogen. Verschillende keren hadden de supporters gevraagd aan onder andere de aanwezige ME-ers, wat er aan de hand was, en waarom zij zo lang moesten wachten. Hierop was geen antwoord gegeven. Zonder enige waarschuwing, en zonder dat er aanleiding toe bestond, was de ME omstreeks 14.00 uur dit vak ingegaan, en was gaan slaan. Verzoeker had niet snel genoeg kunnen weglopen, omdat de doorgang werd gestagneerd.

Verzoeker had bij zijn klacht een verklaring van zijn huisarts gevoegd, waarin werd gesproken van een bloeditstorting en kneuzingen aan de bovenarm.

Verzoeker vroeg in zijn klacht niet om schadevergoeding. Ook maakte hij geen melding van schade die hij als gevolg van het politie-optreden had geleden.

3. Ook een aantal andere supporters diende klachten in over het optreden van de politie. Deze waren in grote lijnen gelijk aan de klacht van verzoeker.

4.1. In een brief van 21 september 2004 ontving verzoeker (aangeduid als nummer 6086) op zijn klacht de volgende reactie van de beheerder van het regionale politiekorps Amsterdam-Amstelland:

"Hierbij ontvangt u een afschrift van het advies van de Commissie voor de Politieklachten opgemaakt naar aanleiding van uw klacht over het politieoptreden rond de voetbalwedstrijd Ajax - FC Utrecht van 21 april 2002.

De Commissie heeft besloten om alle klachten in één advies te behandelen. In een aantal gevallen is daarnaast over andere specifieke gedragingen geklaagd. Deze specifieke klachten zijn apart behandeld.

Algemene klacht

De klachten die bij de Commissie zijn ingediend, bestaan voor een groot gedeelte uit klachtonderdelen die een grote samenhang en overlap vertonen. De Commissie onderscheidt de volgende klachtonderdelen. In de eerste plaats is geklaagd over het niet bekendmaken van het noodbevel, zodat de FC Utrecht-supporters niet wisten wat er van hen werd verwacht. In de tweede plaats wordt geklaagd dat niet is gewaarschuwd dat geweld zou worden gebruikt. In de derde plaats wordt over het door de politie aangewende geweld geklaagd.

De Commissie baseert haar advies op de schriftelijke politierapportages, gesprekken met de politie over het optreden, een werkbezoek aan de Arena, reacties van klagers en videobeelden.

Op grond van het onderzoek en de rapportage adviseert de Commissie mij de klacht (voor zover deze feitelijk is komen vast te staan) gegrond te verklaren, behoudens het geweld tegen de provocerende en agressieve supporters nadat de ME het segment K had betreden. Voorts adviseert de Commissie mij de klacht en mijn beslissing in handen te stellen van het Verzekeringsbedrijf van de gemeente Amsterdam met het verzoek na te gaan of er grond is in daartoe geïndiceerde gevallen schadevergoeding uit te keren.

Na bestudering van het advies, de onderliggende stukken en de videobeelden heb ik besloten om het advies van de commissie gedeeltelijk te volgen. Het klachtonderdeel over

het niet bekendmaken van het noodbevel, acht ik - net als de Commissie - gegrond. Op de overige twee klachtonderdelen (waarschuwen geweld; geweld) volg ik het advies van de Commissie niet. Ik acht het optreden van de politie op deze onderdelen niet onbehoorlijk, omdat ik van mening ben dat het door de politie gebruikte geweld een directe reactie was op geweld door supporters. Waarschuwen was daardoor niet mogelijk.

Voor een nadere toelichting op mijn oordeel verwijs ik u naar het advies van de Commissie.

De afdoening

Ik zal, volgens de gebruikelijke procedure, het Verzekeringsbedrijf van de gemeente Amsterdam verzoeken na te gaan of er wellicht termen zijn voor een schadevergoeding in de daartoe geïndiceerde gevallen.

Ik heb de korpschef een afschrift van deze brief en van het advies van de Commissie toegezonden met het verzoek de betrokken politieambtenaren van mijn oordeel op de hoogte te laten brengen. Ik heb de korpschef verzocht om in het personeelsdossier van de betreffende ambtenaren een aantekening op te nemen dat tegen hen een klachtenprocedure heeft gelopen welke heeft geresulteerd in een deels gegrond verklaarde klacht. Dit bericht blijft één jaar lang bewaard.

Tot slot maak ik de volgende opmerkingen. Het hoeft geen betoog dat ik de gedragingen van een deel van de supporters van FC Utrecht verafschuw: agressief en beledigend gedrag, door deze zogenaamde supporters, vind ik onder geen enkele omstandigheid begrijpelijk. Ik betreur het dat een deel van de goedwillende supporters heeft moeten lijden onder het gedrag van kwaadwillende supporters en daardoor de wedstrijd heeft moeten missen en eveneens dat goedwillende supporters met geweld zijn bejegend door de ME."

4.2. Het advies van de Commissie voor de Politieklachten van 22 oktober 2003 luidt als volgt:

"INLEIDING

Het onderstaande advies heeft betrekking op zestien klachten over het politieoptreden rond de voetbalwedstrijd Ajax-Utrecht die op 21 april 2002 is gespeeld. De Commissie heeft besloten alle klachten in één advies te behandelen. De klachten bestaan voor een aanzienlijk gedeelte uit klachtonderdelen die een grote samenhang en overlap vertonen. Het voegen van deze klachtonderdelen is onder meer wenselijk, omdat de rapportage van de politie vooral op het optreden in het algemeen betrekking heeft, en omdat het als gevolg van de massaliteit van het optreden niet mogelijk was de klachten afzonderlijk te onderzoeken. Tegen het voegen van klachten en klachtonderdelen pleit dat klagers zich tijdens de beklagde handelingen op verschillende plekken buiten en in de Arena bevonden. Deze verscheidenheid is echter ook een reden om de klachtonderdelen wel te

voegen, nu juist deze verschillende invalshoeken ertoe kunnen bijdragen de gang van zaken op een aannemelijke manier in kaart te brengen.

De Commissie onderscheidt de volgende algemene klachtonderdelen. In de eerste plaats klaagt men dat het noodbevel niet werd bekend gemaakt, zodat de supporters niet wisten wat er van hen werd verwacht. In de tweede plaats wordt geklaagd dat niet is gewaarschuwd dat geweld zou worden gebruikt. In de derde plaats, tenslotte, wordt over het aangewende geweld geklaagd. Deze algemene klachtonderdelen worden in *Deel I: De algemene klachten* behandeld.

Na dit algemene gedeelte worden in *Deel II per klager*, voor zover deze over andere, specifieke gedragingen klaagt, die specifieke klachten behandeld. De Commissie heeft zich gerealiseerd dat door deze opzet klagers de adviezen in alle klachten zouden kunnen ontvangen. Daarom heeft zij in de grafische vormgeving de additionele individuele klachten op aparte pagina's behandeld. Zij geeft u ter overweging slechts de relevante delen aan de individuele klagers te sturen.

DEEL I

DE ALGEMENE KLACHTEN

De klacht

Voor de voetbalwedstrijd Ajax-Utrecht op 21 april 2002 maakten de ongeveer 670 supporters van de F.C. Utrecht (verder: Utrecht-supporters) verplicht gebruik van de zogenaamde combikaart: toegang en vervoer. In dit geval was het vervoer per trein voorgeschreven.

Toen de Utrecht-supporters uit de trein kwamen, riepen Ajax-supporters: "Kanker Utrecht" en "De joden kampioen". Een aantal Utrecht-supporters reageerde met de leuze "Hamas, Hamas, joden aan het gas". De supporters liepen van het NS-station bij de ArenA, de zogenaamde evenementenhalte, via de loopbrug naar een buffervak: segment K, een door hekken afgescheiden ruimte, op het terrein bij de ArenA. Aan één kant van segment K bevinden zich de tourniquets waar de supporters van de bezoekende club kunnen worden gecontroleerd. Achter de tourniquets, bij de ingang van het trappenhuis van de ArenA, zijn deuren waarmee de toegang tot het trappenhuis kan worden afgesloten. De trap leidt naar de vakken van het stadion die voor de supporters van de bezoekende club zijn bestemd.

Het merendeel van de Utrecht-supporters heeft in het segment K een halfuur tot drie kwartier gewacht. Zo'n 60 à 70 Utrecht-supporters waren al door de tourniquets gegaan en het was onduidelijk waarom de overigen niet naar binnen mochten. Een tiental supporters is wel de tourniquets gepasseerd maar kon, omdat de deuren naar de trap intussen waren gesloten, de trap niet op. Daarop vertrokken de ArenA-stewards. Sommige Utrecht-supporters waren aan het schelden dat zij niet naar binnen mochten. Sommige

supporters riepen " Hamas, Hamas, joden aan het gas" en "Kanker joden". Op dat moment was het niet duidelijk dat de Utrecht-supporters naar de trein terug moesten. Om ongeveer 14:10 uur liep de ME aan de buitenkant langs de hekken van segment K, werd een doorgang in het hek van segment K geopend en kwamen er ongeveer dertig ME-ers het segment binnen. Zonder enige waarschuwing voerde de ME een charge uit in een door hekken omsloten vak: de ME vormde een muur, trok in linie ten aanval en begon te slaan. Het bleek voor degenen die vooraan stonden en dus de eerste klappen van de ME kregen, onmogelijk om weg te komen omdat achter hen supporters stonden die niet weg liepen maar nog dachten dat ze het stadion in zouden gaan. Zij waren er niet van op de hoogte dat zij de wedstrijd niet mochten bijwonen en naar de trein (en dus naar Utrecht) moesten terugkeren. De supporters wisten niet wat van hen werd verwacht, er is niet voor het gebruik van geweld gewaarschuwd en er is onnodig geweld gebruikt. Pas later hoorde een enkele klager dat de ME tegen sommige van de aanwezigen heeft gezegd dat ze naar de trein terug moesten.

Diverse klagers hebben bij hun klacht een bijlage gestuurd waaruit de gevolgen van het geweld blijken:

5922: foto's.

6067: foto's.

6075: Aantekening van een politieambtenaar in Utrecht van een rode, opgezwollen elleboog.

6082: Verbalisant merkt op: "De aangever toonde hierop mij verbalisant enkele blauwe plekken op linker bovenarmen op zijn rechterelleboog."

6085: Verbalisant noteerde: "Aangever/klager toont mij een grote blauwe plek op zijn rug".

6086: Verklaring huisarts van 25/04/02 inzake bloeduitstorting en kneuzingen aan bovenarm.

6088: Verklaring van de huisarts inzake kneuzing en zwelling rechterpols, drukpijn op de duimmuis en zwelling, en een schaafwond van ca. 3 cm boven bekken aan rugzijde.

Samengevat onderscheidt de Commissie de volgende algemene klachtonderdelen:

1. geen bekendmaking noodbevel
2. geen waarschuwing dat geweld zou worden gebruikt
3. geweld

De procedure

De Commissie heeft in totaal zeventien klachten ontvangen die alle op het ME-optreden voorafgaand aan de wedstrijd betrekking hadden. Een van de klagers heeft tevens aangifte gedaan en op 21 oktober 2002 de wens te kennen gegeven dat zijn klacht niet, maar zijn aangifte wel in behandeling zou worden genomen (6081). Derhalve zal de Commissie slechts over de resterende zestien klachten adviseren.

Daarbij zij nog het volgende opgemerkt: de klachten 6076 tot en met 6088 vertonen grote gelijkenswaardigheid waar het om de vormgeving en het algemene deel gaat. Dit is niet verwonderlijk omdat de klachten door inspecteur D., regiopolitie Utrecht, District Tolsteeg, op papier zijn gezet. Elk van deze klachten bevat naast het gemeenschappelijk gedeelte een persoonlijk relaas.

Nadat het klachtensecretariaat van de politie de klachten had ontvangen, heeft dit secretariaat de klachten aan commissaris H., chef district 7, ter behandeling gegeven. Op 19 juni 2002 heeft H., tevens Algemeen Commandant ten tijde van de voetbalwedstrijd Ajax-Utrecht, een algemeen rapport opgemaakt dat de Commissie via het klachtensecretariaat van de politie op 5 juli 2002 heeft ontvangen. H. achtte het niet wenselijk dat de politie de klachten verder zou behandelen, omdat verscheidene supporters zich, volgens de politie, vermoedelijk aan strafbare feiten schuldig hadden gemaakt, terwijl er videobeelden bestaan zodat de verdachten kunnen worden herkend. Verdere behandeling van de klacht door de politie, zoals het horen van de klagers, zou ertoe kunnen leiden dat een klager als verdachte zou worden aangemerkt en alsdan zou worden aangehouden. Dit kan niet de bedoeling van de klachtenregeling zijn. H. heeft daarom aan de Commissie voorgesteld dat de Commissie zelf de klachten zou behandelen en onmiddellijk tot formele afdoening zou overgaan. Tijdens een mondeling overleg van de Commissie en H. op 11 september 2002 heeft de Commissie besloten het voorstel van H. te volgen. Het verslag van de bespreking van de Commissie met H. is hem op 4 oktober 2002 toegestuurd. Op 23 oktober 2002 ontving de Commissie een reactie van H.

De Commissie heeft de klacht vervolgens besproken en besloten dat nadere informatie moest worden gevraagd. In een brief d.d. 8 januari 2003 zijn aan H. nadere vragen gesteld. De Commissie ontving een antwoord op 16 januari 2003. Eveneens op 8 januari is aan klagers schriftelijk wederhoor verleend, waarbij met name is gevraagd naar het informeren over het terugkeren naar de trein, naar het waarschuwen dat geweld zou worden gebruikt, naar de omstandigheden van de geweldpleging en naar het identificeren van de betrokken ME-ers. De Commissie ontving van enige klagers een reactie, te weten op 14 januari (5926), op 17 januari via de ARAG Rechtsbijstand (5922, met foto's), op 10 februari (6077 en 6079), en op 11 februari (6067, met foto's). Daarop heeft de Commissie de klachten opnieuw besproken. Op 20 maart 2003 hebben H. en de Commissie eerst op het bureau Flierbosdreef gesproken. Aansluitend is een bezoek aan de ArenA gebracht, met als doel dat de Commissie een beter beeld over de feitelijke situatie zou verkrijgen. Daarna heeft de Commissie de videobeelden die de politie zelf had gemaakt, uitvoerig bekeken. Tenslotte heeft de afwikkeling van de klachten als gevolg van de grote werklust

van de Commissie lang op zich laten wachten, waarvoor de Commissie haar verontschuldiging aanbiedt. De concepten voor dit advies zijn op de vergaderingen van de Commissie van 24 september en 8 oktober 2003 besproken, waarbij steeds de videobeelden zijn bekeken. Daarop is besloten dat nader onderzoek naar het noodbevel nodig was. De Commissie heeft het advies op haar vergadering van 22 oktober 2003 vastgesteld.

De bevoegdheid

Ingevolge artikel 2 van de Klachtenregeling politiekorps Amsterdam-Amstelland is de Commissie alleen bevoegd ten aanzien van klachten over gedragingen van politieambtenaren van het politiekorps Amsterdam-Amstelland. De Commissie is derhalve niet bevoegd te oordelen over het optreden c.q. de beslissingen van de Burgemeester, en meer in het bijzonder diens noodbevel, inhoudende dat de Utrecht-supporters naar de trein moesten terugkeren. De Commissie is evenmin bevoegd te oordelen over de medewerkers van de Nederlandse Spoorwegen c.q. de spoorwegpolitie in verband met de beslissing over het laten vertrekken van de trein.

De feiten

Op zondag 21 april 2002 zou de voetbalwedstrijd Ajax-Utrecht in de Amsterdam ArenA worden gespeeld. De wedstrijd was vooraf aangemerkt als een hoog risico wedstrijd. In dat licht was H. als Algemeen Commandant aangewezen, verantwoordelijk voor de voorbereiding en de uitvoering van de politiemaatregelen. De politiemaatregelen zijn in een *Draaiboek* opgenomen en bevatten onder meer de beleids- en tolerantiegrenzen zoals door de Driehoek (Burgemeester, Hoofdofficier van Justitie en Korpschef) vastgesteld (zie hierna). In totaal werden 220 politieambtenaren ingezet.

Er zijn ongeveer 670 kaarten aan Utrecht-supporters verkocht, die met een zogenaamde combi-regeling (toegang + vervoer) moesten reizen. De trein met Utrecht-supporters arriveerde om 13:35 uur bij het speciale NS-station bij het stadion: de 'evenementenhalte'.

De met de trein gearriveerde supporters liepen via de 'loopbrug' naar het 'segment K', een met hekwerk afgezet stuk van het buitenterrein, ook bekend als 'buffervak'. Dit is zonder grote problemen gebeurd, hoewel reeds op het perron gedurende ongeveer 20 seconden leuzen zouden zijn geroepen, zoals " Hamas, Hamas, alle joden aan het gas".

Supporters van Ajax en Utrecht, van elkaar door hekken gescheiden, begonnen elkaar over en weer uit te dagen. Supporters van Ajax scandeerden leuzen zoals "Kanker Utrecht" en "De joden kampioen". De reeds genoemde Hamas-leuze en de leuze "Kanker joden" werden verschillende keren door de supporters van Utrecht bij het oversteken van de loopbrug, rond 13:45 uur, geroepen. Deze leuzen overschreden, aldus H., de tolerantiegrenzen zoals in het *Draaiboek* omschreven. H. verklaart verder dat een sissend

geluid werd gemaakt, dat hij als een verwijzing naar het vergassen van joden tijdens de Tweede Wereldoorlog aanmerkt. Ook gooiden Utrecht-supporters voorwerpen, zoals muntgeld en een bestekmes, naar de supporters van Ajax.

Aan het einde van segment K, vlak voor de toumiquets, zouden Ajax-stewards de toegangskaarten controleren en de supporters fouilleren. Achter de toumiquets, en derhalve buiten segment K, bevindt zich de trap naar de 3e omloop van het stadion waarlangs de supporters de bezoekersvakken 416 en 417 kunnen bereiken. Tussen de tourniquets en de trap is een deur die kan worden afgesloten, waardoor een extra afsluitbare ruimte ontstaat.

De Algemeen Commandant heeft in verband met het gedrag van de supporters met de Burgemeester overlegd. Om 13:50 uur kreeg de Algemeen Commandant te horen dat de Burgemeester een noodbevel had afgekondigd, inhoudende dat de Utrecht-supporters moesten worden teruggestuurd. De burgemeester heeft op grond van artikel 175 van de Gemeentewet de bevoegdheid noodbevelen te geven die hij ter handhaving van de openbare orde of ter beperking van gevaar nodig acht.

Daar de trein reeds was vertrokken, is rond 14:00 uur om de terugkomst van de trein verzocht.

Er zijn vier groepen supporters van FC Utrecht te onderscheiden die zich op verschillende plaatsen bevonden.

1. Ongeveer 600 supporters bevonden zich in segment K.
2. Een tiental Utrecht-supporters was reeds de toumiquets gepasseerd maar kon als gevolg van de afgesloten deur niet de trap opgaan.
3. 9 supporters - ouderen, kinderen en mindervaliden - bevonden zich wel in segment K maar waren ruimtelijk gescheiden van de overige aldaar verblijvende supporters.
4. Tenslotte was er een groep van een 75 supporters die zich reeds in de vakken 416 en 417 van het stadion bevonden.

Van de gang van zaken heeft de politie met één camera video-opnames gemaakt die de Commissie heeft gezien en bestudeerd. De videobeelden geven slechts een beperkt zicht op de gebeurtenissen en bijvoorbeeld geen uitsluitsel over de gebeurtenissen bij aankomst van de trein op de evenementenhalte, en het door klagers vermelde ME-optreden bij het betreden van segment K en in het tussenvak, achter de toumiquets maar voor de trap van het stadion.

Nu verklaringen van de betrokken ME-ers ontbreken, neemt de Commissie de verklaringen van klagers grotendeels als uitgangspunt en volgt de Commissie in grote lijnen hun lezing

van de gebeurtenissen. Bovendien zijn van de kant van de politie weinig of geen feiten of omstandigheden aangevoerd die de verklaringen van klagers tegenspreken, terwijl de verklaringen van klagers in aanzienlijke mate overeenkomen, ondanks de individuele verschillen.

beleid

In het *Draaiboek Ajax-Utrecht* (versie 17-04-2002) komt het volgende naar voren:

- Preventief en pro-actief optreden heeft de voorkeur boven repressief en reactief optreden. (3.3)
- Alle opgespoorde en bewijsbare strafbare feiten dienen in beginsel uit te monden in een strafrechtelijke sanctie. (3.3)
- Bij het zich voordoen van ongeregelde heden is het beleid, na het beëindigen van de ordeverstoringen, gericht op het strafrechtelijk vervolgen van individuen. (3.3)
- Politieoptreden is geboden indien er sprake is van (onder meer) confrontaties tussen supportersgroepen, strafbare feiten, in het bijzonder indien er sprake is van discriminatie, [...] en (openlijk) geweld tegen personen en/of goederen. (3.4)
- Indien zich bij de ArenA grotere groepen supporters ophouden, zullen in eerste instantie de supportersbegeleiders zich ter plaatse begeven teneinde met de supporters contact te leggen en zich nadrukkelijk te laten zien. Het optreden dient gericht te zijn op deëscalatie. (4.2.2)

Het *Draaiboek* bevat tevens een stappenplan bij discriminatie (Bijlage 5). Dit stappenplan heeft betrekking op het tegengaan van racistische, discriminerende en/of grievende teksten. Indien (zoals bij deze wedstrijd Ajax-Utrecht) het het wangedrag van één persoon of een kleine groep betreft, zal de politie, indien mogelijk, tot het aanhouden van de betrokkenen overgaan en zal voorgeleiding voor de Officier van Justitie volgen.

klachtonderdeel I: geen bekendmaking noodbevel

De Burgemeester van Amsterdam heeft om 13:50 uur tot een noodbevel besloten, inhoudende dat alle Utrecht-supporters naar de trein moesten terugkeren.

Terwijl de videobeelden een rustig, vredig segment K te zien geven, is een fragment te horen van het gesprek tussen de politieambtenaren die de video-opnames maakten (interne politiecommunicatie):

"...benieuwd hoe ze reageren als ze ineens de trein zien aankomen, vooral de jongeren."

"Ik zou ook wel pissig worden."

"...het lijkt erop dat ze het nu al door zouden moeten hebben..."

De Commissie acht het op grond van de beelden en op grond van dit gesprek niet aannemelijk dat de Utrecht-supporters op dat moment reeds over het noodbevel waren geïnformeerd.

H. verklaart dat de supporters van Utrecht van het bevel van de Burgemeester door tussenkomst van de supporterscoördinator van Utrecht c.q. de voetbalcoördinator van de Utrechtse politie op de hoogte zijn gesteld, dat deze coördinator zich in het Commandocentrum in de ArenA bevond, dat de voetbalcoördinator deze informatie vervolgens doorgaf aan de Utrechtse supportersbegeleiders die namens de Utrechtse politie bij uitwedstrijden met de Utrechtse supporters meereizen, dat de supportersbegeleiders de opdracht op hun beurt aan de stewards van Utrecht zouden hebben doorgegeven en die de opdracht tot terugkeer naar het station mondeling onder de Utrecht-supporters zouden hebben verspreid. Daarnaast hebben, volgens H., diverse ME-commandanten de supporters geïnformeerd, wat vijf minuten voor het optreden van de ME zou zijn gebeurd. Tenslotte verklaart H. dat toen de ME segment K betrad, er met voorwerpen (blikken drank en stenen) naar de ME werd gegooid. H. heeft tevens verklaard dat niet van een dakmegafoon gebruik is gemaakt omdat zulks provocerend zou hebben gewerkt.

Op de video-opname is niet te horen dat er aan de collectiviteit van supporters een duidelijk hoorbaar bevel tot terugkeer naar het station werd gegeven. De geluidskwaliteit van het betreffende fragment is goed. Echter, aangezien er een duidelijke onderbreking in de beelden is en de beelden slechts een gedeelte van de gebeurtenissen in en rond segment K tonen, kunnen de videobeelden geen zekerheid bieden over de feitelijke gegrondheid van dit klachtonderdeel.

Klagers klagen over het gebrek aan communicatie: hen werd op geen enkele wijze medegedeeld dat zij naar de trein moesten terugkeren (5922, 5926, 5941, 6082, 6085, 6087). Eén klager verklaart dat de ME tegen enkele supporters heeft gezegd dat ze naar de trein terug moesten (6067). Een van de klagers die zich bij het binnentreden van de ME niet bij het toegangshek bevond, heeft aan een ME-er gevraagd wat er aan de hand was, maar kreeg geen antwoord (6088). Aan alle klagers is bij schriftelijk wederhoor nadrukkelijk gevraagd of zij door de politie, de ME, stewards of supportersbegeleiders van Utrecht, van de ArenA of van Ajax op de hoogte zijn gesteld dat zij naar de trein terug moesten. De reacties van klagers, voor zover zij hebben gereageerd, zijn eensluidend: er is met hen in het geheel niet gecommuniceerd dat zij terug naar de trein moesten. Juist het gebrek aan communicatie maakte dat, in combinatie met het lange wachten, de sfeer eerst gespannen en later grimmiger werd (6077).

H. kan niet uitsluiten dat niet alle supporters op de hoogte waren.

Een klager verklaart van (...) de voorzitter van de supportersvereniging van Utrecht, te hebben gehoord dat er geruchten waren dat de supporters het stadion niet in mochten (6078).

De klachten zijn op dit punt dermate eensluidend dat de Commissie het aannemelijk acht dat het bevel tot terugkeer niet, althans niet adequaat is bekendgemaakt. De Commissie kan niet vaststellen of incidenteel individuele supporters door de ME zijn gewaarschuwd maar acht dat in het licht van de klachten niet van belang. De Commissie acht het derhalve aannemelijk dat met betrekking tot klagers de communicatielijnen, zoals in het *Draaiboek* beschreven, niet volgens plan en niet adequaat hebben gefunctioneerd, en dat het noodbevel bij klagers niet is bekend geworden.

klachtonderdeel 2: geen waarschuwing dat geweld zou worden gebruikt

Terwijl de Utrecht-supporters in segment K nog steeds zeer rustig wachtten, is de volgende tekst via een mobielefoon of portofoon te horen (interne politiecommunicatie):

"...de trein komt zo meteen terug. De supporters, die gaan weer terug in de trein. Als die trein er straks is, krijgt u een seintje. Dan gaat één sectie van u richting perron. De andere sectie ... die worden ondersteund door de Bravo 60, een sectie van de Bravo 60, en samen met die sectie gaat u de mensen terugschrijven naar de trein."

H. verklaart dat de ME allereerst buiten segment K werd ingezet om de hekken van dat segment af te schermen, zodat de Utrecht-supporters niet zouden uitbreken. Vervolgens is de ME naar de ingang van segment K gelopen, volgens H. om de supporters ertoe te brengen via de loopbrug naar de evenementenhalte terug te keren. Toen rond 14:15 uur de ME in aantocht was, werden leuzen gescandeerd, werd tegen de hekken geslagen en geschopt, en begonnen de supporters 'af te tellen', wat doorgaans een teken is om in actie te komen.

De Commissie acht het op grond van het hierboven weergegeven fragment inzake de inzet van de ME aannemelijk dat het besluit tot inzet van de ME met de uitvoering van het noodbevel te maken heeft, en niet met het reactief optreden tegen Utrecht-supporters.

De videobeelden die na een onderbreking op het hierboven geciteerde fragment volgen, geven zicht op een plotseling roerig segment K, waarna enige seconden later de ME in beeld komt, buiten segment K. Blijkens de video-opname worden er spreekkoren aangeheven, wordt er gezongen en wordt er tegen de hekken geslagen, terwijl de ME langs de hekken rond segment K loopt, in de richting van het gedeelte van het hek dat kan worden geopend. Daarna ontstaat er in segment K veel beweging onder de Utrecht-supporters. De meeste supporters lopen of rennen van de ME weg. Even later, zo blijkt uit de videobeelden, keert een groep van ongeveer dertig supporters zich juist tegen de ME (zie hierna onder *Het verzet*).

Een aantal klagers (5922, 5926, 5941, 6076, 6078, 6087) verklaart dat er inderdaad sprake was van provocerende of zelfs discriminerende en racistische leuzen en spreekkoren, hoewel slechts afkomstig van een deel van de supporters, en dat er tegen de hekken van segment K werd aangetrapt of geslagen en aan de hekken werd getrokken (5926, 6076), hoewel dit trekken niet extreem was (6078) en slechts een klein aantal supporters zich hieraan schuldig maakte (6085, 6087).

Uit geen enkele klacht blijkt dat de klagers door de ME zijn gewaarschuwd dat geweld zou worden gebruikt. In schriftelijk wederhoor is hier uitdrukkelijk naar gevraagd. De reacties van de klagers wijzen alle in dezelfde richting. Alle klagers die op deze vraag ingaan, vermelden dat zij niet door de ME-commandanten zijn gewaarschuwd, en ook niet anderszins een waarschuwing hebben gehoord dat de ME geweld zou gaan gebruiken (6075, 6076, 6078, 6079, 6082, 6084, 6085, 6086, 6087, zie ook 6088).

H. verklaart dat niet voor het gebruik van geweld is gewaarschuwd. Hij is van mening dat het niet waarschuwen voor gebruik van geweld (de wapenstok) ook niet nodig was, nu dit gebruik een reactie was, allereerst op de beweging van de Utrecht-supporters die zich naar de ME keerden toen deze het segment binnenkwam, vervolgens op de weigering van een groep Utrecht-supporters om ruimte te maken, en tenslotte op de provocerende handelingen van sommige Utrecht-supporters. H. verklaart dat onder deze omstandigheden het optreden van de politie niet door een waarschuwing vooraf kan worden gegaan maar dat onmiddellijk moest worden opgetreden.

Op de videobeelden is niet te zien dat de ME feitelijk segment K binnentrad. Wel is te zien dat kort daarna een groep Utrecht-supporters zich min of meer rennend van de ME verwijderde.

De Commissie stelt op grond van de verklaringen van klagers en H. vast dat niet voor het gebruik van geweld is gewaarschuwd (zie ook hierna *Het verzet*). Of dit waarschuwen geboden was, is geen feitelijke vraag doch een van behoorlijkheid (zie aldaar).

De klagers verklaren dat zij niet inzagen waarom alle Utrecht-supporters het slachtoffer zouden moeten worden van het wangedrag van een kleine groep. Tevens vragen klagers zich af waarom slechts tegen de Utrecht-supporters werd opgetreden, nu Ajax-supporters zich eveneens provocerend gedroegen en beledigende leuzen aanhieven (5922, 6076, 6078). Op de video-opnames is te zien dat Ajax-supporters Utrecht-supporters provoceren en bespugen. De Commissie acht zich, zoals reeds onder 'De bevoegdheid' is aangegeven, niet bevoegd dit selectieve optreden te beoordelen, aangezien het noodbevel de basis voor dit selectieve optreden was en de burgemeester het noodbevel heeft gegeven.

klachtonderdeel 3: geweld

Op grond van de verklaringen van klagers en van H. en op grond van de videobeelden acht de Commissie het volgende aannemelijk. Op het moment dat de ME-ers segment K binnentraden, vormden zij een linie en begonnen zij meteen te slaan (o.a. 6076, 6077). Vooraan kregen ook vrouwen en kinderen de volle laag (6078). De meeste supporters trachtten zich van de ME te verwijderen. Volgens sommige klagers konden zij niet met de kennelijk door de ME gewenste snelheid in de kennelijk door de ME gewenste richting verder het segment K. inlopen, omdat het segment K zo vol was (5922, 5926, 6076, 6078, 6080, 6082, 6083, 6087). Andere supporters hadden door de mensenmassa geen zicht op het optreden van de ME en begrepen dus niet wat er van hen werd verwacht (6080). Daardoor werd de terugtocht bemoeilijkt van andere supporters die dicht bij de ME stonden.

Daarbij zij aangetekend dat H. verklaart niet uit te sluiten dat *incidenteel* bij de binnenkomst van de ME in het segment ook welwillende supporters die op zich weg wilden maar die dit niet konden omdat andere supporters de weg blokkeerden, klappen hebben gehad.

Alle klagers verklaren dat er bovenmatig veel geweld is gebruikt. Het geweld ging ook door terwijl een klager zich over een op de grond liggende jongen ontfermde (6076). Enkele klagers verklaren dat ook vrouwen, kinderen en bejaarden werden geslagen (6078, 6079, 6082, 6085, 6088). Twee klaagsters verklaren zelf te zijn geslagen (6079, 6080).

Tenslotte verklaren sommige klagers dat ook in segment K, en vlak voor of op de trap naar de loopbrug, door de ME is geslagen (6077, 6080, 6084, 6086, 6088).

De Commissie maakt een onderscheid tussen het geweld tegen de supporters die zich tegen de ME keerden, en de overige supporters. De Commissie acht het aannemelijk dat ook deze tweede groep supporters met de lange wapenstok is geslagen, met name op het moment dat de ME segment K binnentrad, maar ook later.

het verzet

Dat een groep van een dertig supporters *geen* aanstalten maakte om richting station te gaan maar zich tegen de ME keerde, is op de videobeelden duidelijk te zien. Ook hield een van de supporters een broekriem in de hand en maakte hij daarmee slaande bewegingen. Een andere supporter duwde het schild van een ME-er weg. De ME deelde enige klappen met de lange wapenstok uit tegen deze groep supporters die zich tegen de ME keerde.

Op grond van de video-opnames, opnieuw voor zover deze uitsluitel geven, en mede op grond van de daarmee in overeenstemming zijnde verklaring van H., acht de Commissie het aannemelijk dat de ME, nadat deze zich een gedegen positie in het segment K had verworven, hardhandig tegen de provocerende supporters is opgetreden.

supporters achter de tourniquets (groep 2)

In de tussenruimte tussen de tourniquets en de afgesloten deur naar de trappen naar de vakken 416 en 417 bevond zich een tiental supporters. Klagers (6075, 6082 en 6083) verklaren dat een kleine groep ME-ers deze groep supporters in de richting van het segment K heeft gedrongen, waarbij is geslagen, terwijl er geen verzet was, terwijl er geen bevel werd gegeven en terwijl er niet voor het gebruik van geweld werd gewaarschuwd (6075, 6083). Een van de andere klagers (6085) die geen deel van dit kleine groepje uitmaakte, bevestigt dit. H. gaat hierop niet in. Op de videobeelden is deze groep niet te zien.

Aangezien de verklaringen van klagers niet zijn weersproken terwijl ook anderszins niet blijkt dat deze verklaringen niet juist zouden zijn, acht de Commissie het aannemelijk dat ook tegen deze kleine groep supporters geweld is gebruikt.

ouderen, kinderen en gehandicapten (groep 3)

In een hoek van segment K bevond zich een groep van 9 personen: ouderen, mindervaliden en kinderen. Deze groep is door de ME afgeschermd en vervolgens buiten het segment geleid. Volgens H. beschermde de ME de groep omdat deze door de Utrecht-supporters werd aangevallen.

De videobeelden, voor zover deze uitsluitel kunnen geven, bevestigen de lezing van H. dat deze groep niet door de ME is aangevallen (noch door Utrecht-supporters, overigens). Voor zover klagers klagen dat tegen deze specifieke groep hard is opgetreden, is dit voor de Commissie niet aannemelijk geworden zodat dit klachtonderdeel feitelijk ongegrond is.

vertrek via de loopbrug

Daarop zijn de supporters door de ME uit segment K gedreven, over de loopbrug, naar het station. Daarbij is volgens H. geen geweld gebruikt, hetgeen (voor zover mogelijk) door de video-opnames wordt bevestigd. Enkele klagers verklaren dat een aantal ME-ers zich had opgesteld aan de rechterzijde van de trap die van het segment K naar de loopbrug voert. Ook in de reacties op de politierapportage wordt deze opstelling van de ME bevestigd. Op grond van deze verklaringen acht de Commissie het aannemelijk dat op de trap inderdaad een groep ME-ers was geposteerd. Een van deze ME-ers heeft volgens een klager tegen zijn enkel getrapt (6085).

Een andere klager vraagt zich af of het wel slim was op de trap politie te plaatsen, omdat hierdoor de doorstroming richting evenementenhalte (station) werd bemoeilijkt. Uit de videobeelden blijkt niet dat deze opstelling tot een opstopping heeft geleid of dat geweld zou zijn gebruikt, zodat, voorzover hierover wordt geklaagd, dit klachtonderdeel in het algemeen feitelijk ongegrond is. Wat betreft het trappen tegen de enkel is de Commissie niet in staat tot een oordeel te komen.

de supporters in de vakken 416 en 417 (groep 4)

Tenslotte is de groep van 75 supporters die zich reeds in de vakken 416 en 417 bevonden (groep 4), naar de trein geleid alwaar zij om 15:00 uur aankwamen. Geen van de klachten maakt gewag van geweld tegen deze groep supporters.

het vertrek, van de trein

Om 14:46 uur kwamen de supporters op het perron aan waar de trein klaarstond. De trein is niet onmiddellijk vertrokken maar is, na aanvankelijk enige honderden meters te hebben gereden, naar het station teruggekeerd. Daar heeft de trein geruime tijd gewacht, ongeveer een uur. Aangezien het erg warm was, hadden de supporters het benauwd. De meereizende politie stond niet toe dat de supporters op de balkons enige frisse lucht kregen. In een enkele klacht is er sprake van een wat lompe bejegening van de kant van de meereizende politieambtenaren en er is één klacht over het optreden van een lid van de spoorwegpolitie die een jongen van een jaar of tien zou hebben geslagen.

individualisering

De klachten zijn nauwelijks geïndividualiseerd, in de zin dat deze tot individuele ME-ers zijn te herleiden. De enige ME-er die eruit springt, is door verscheidene klagers geïndividualiseerd omdat hij, vermoedelijk als enige, een donkere zonnebril onder zijn helm droeg en buitengewoon vaak en hard sloeg. Van deze ME-er is een foto op internet en in het *Algemeen Dagblad* gepubliceerd. Op de video-opnames, ongeveer zeven minuten nadat het hek van segment K. in beeld komt, is te zien dat twee ME-ers heftig slaan, terwijl de overige ME-ers in het gelid bleven staan. Een van beide ME-ers draagt zeer duidelijk een zonnebril onder de helm.

Tenslotte verklaart één klager dat hij tevergeefs een andere ME-er naar diens stamnummer heeft gevraagd (5922).

De behoorlijkheid

1. *geen bekendmaking noodbevel*

De Commissie overweegt het navolgende. De burgemeester is op grond van artikel 175 Gemeentewet onder omstandigheden bevoegd een noodbevel uit te vaardigen. Zoals hierboven reeds is aangegeven, is de Commissie niet bevoegd te oordelen over het optreden van de burgemeester. In het onderhavige geval betreft dit de vraag of de omstandigheden het noodbevel en de inhoud daarvan rechtvaardigen.

In artikel 175 Gemeentewet is niet uitdrukkelijk voorgeschreven dat het noodbevel (in casu om naar de treinen terug te keren) aan de betrokkene(n) moet worden medegedeeld.

De Commissie overweegt in dit verband dat het een algemeen beginsel van recht is dat voorschriften en bevelen behoorlijk bekend dienen te worden gemaakt. Dat beginsel brengt in het onderhavige geval mee, dat het noodbevel op behoorlijke wijze aan de betrokkenen bekend had behoren te worden gemaakt, tenzij het door uitzonderlijke omstandigheden ter plaatse gerechtvaardigd zou zijn geweest die bekendmaking achterwege te laten, of indien bekendmaking ten enen male onmogelijk zou zijn geweest. Van zulke omstandigheden is niet gebleken.

Er zijn in elk geval 20 minuten verstreken tussen het moment waarop de burgemeester het noodbevel mondeling heeft uitgevaardigd en aan de Algemeen Commandant heeft medegedeeld, en het moment van het feitelijk optreden van de ME. Voorts had de Algemeen Commandant de procedure in werking gezet die ertoe had moeten leiden dat de Utrecht-supporters van het noodbevel op de hoogte werden gesteld. Die procedure heeft niet het beoogde resultaat gehad: het noodbevel heeft de klagers niet bereikt.

Op grond van het bovenstaande acht de Commissie het politieoptreden op dit punt niet behoorlijk.

2. geen waarschuwing dat geweld zou worden gebruikt

De Commissie heeft hierboven klagers gevolgd in hun klachten dat zij niet van het noodbevel op de hoogte waren. De Commissie overweegt dat het vanzelfsprekend is dat het de betrokkenen duidelijk moet zijn wat van hen wordt verwacht teneinde geweld te kunnen voorkomen. Het tweede lid van artikel 175 Gemeentewet inzake het noodbevel luidt: "De burgemeester laat tot maatregelen van geweld niet overgaan dan na het doen van de *nodige* waarschuwing". Het eerste lid van artikel 8 Politiewet schrijft voor dat aan het gebruik van geweld *zo mogelijk* een waarschuwing vooraf gaat.

De Commissie heeft overwogen wat de grond voor het gebruik van geweld was. De Commissie gaat ervan uit dat er, zoals hierboven bij de feiten is beschreven, een directe relatie is tussen het noodbevel en het optreden van de ME en dat reeds tot het ME-optreden was besloten voordat het in segment K onrustig werd. Hiermee gaat de Commissie voorbij aan de verklaring van H. dat het waarschuwen niet-nodig was, omdat de ME reactief optrad.

De Commissie oordeelt dat de waarschuwing zowel nodig als mogelijk was.

Hoewel, de Commissie geenszins het gooien van voorwerpen naar de ME of racistische leuzen kan billijken, hecht de Commissie voor haar oordeel over de behoorlijkheid in dezen meer gewicht aan het niet bekendmaken van het noodbevel en aan de schending van de wettelijke plicht om te waarschuwen dat ter uitvoering van het noodbevel geweld zou worden gebruikt.

Nu de waarschuwing zowel nodig als mogelijk was, was het niet waarschuwen dat geweld zou worden gebruikt, mede in het licht van de exceptionele strekking van het: onderhavige noodbevel onbehoorlijk.

3. geweld

De Commissie oordeelt dat het initiële geweld dat tegen supporters is gebruikt die geen bevel tot terugkeren hadden gekregen, die niet waren gewaarschuwd dat er geweld zou worden gebruikt en die feitelijk niet konden terugkeren, onbehoorlijk was. De Commissie oordeelt dat het daarop volgende gebruik van geweld slechts niet onbehoorlijk was, voor zover dit (latere) geweld tegen Utrecht-supporters was gericht die zich daadwerkelijk tegen de ME keerden.

Het advies

De Commissie adviseert u de klacht (voor zover deze feitelijk is komen vast te staan) **gegrond** te verklaren, behoudens het geweld tegen de provocerende en agressieve supporters nadat de ME het segment K had betreden. Voorts adviseert de Commissie u de klacht en uw beslissing in handen te stellen van het Verzekeringsbedrijf met het verzoek na te gaan of er grond is in daartoe geïndiceerde gevallen schadevergoeding uit te keren."

B. Standpunt verzoeker

Verzoekers standpunt staat weergegeven in de klachtsamenvatting en bij A. onder 2. Verzoeker tekende aan dat hij financieel was gedupeerd door het politieoptreden: hij had een nieuwe bril moeten kopen, en zijn shirt was gescheurd. Ook had hij fysieke klachten gehad als gevolg van het politieoptreden.

Hij had nog geen uitsluitsel gekregen omtrent vergoeding van zijn schade. Hij had gewacht met het indienen van zijn schadeclaim, omdat de politie hem had meegedeeld dat dat mogelijk was nadat er uitspraak was gedaan over zijn klacht.

C. Standpunt beheerder van het regionale politiekorps Amsterdam-Amstelland

1. Op 24 februari 2005 zond de beheerder van het regionale politiekorps Amsterdam-Amstelland de Nationale ombudsman de volgende reactie op de klacht:

"Hierbij zend ik u mijn reactie op uw brief van 21 januari 2005 inzake de klacht van de heer R.

Met betrekking tot de klachtonderdelen 'waarschuwen geweld' en 'geweld' blijf ik bij mijn oordeel dat de klacht ongegrond is. Op basis van de onderliggende stukken en de videobeelden ben ik van mening dat het door de politie gebruikte geweld een directe reactie was op het geweld door de supporters, en volg ik daarmee de verklaring van de

politie.

Verder ben ik van mening dat mijn beslissing op de klacht van verzoeker te lang op zich heeft laten wachten en acht ik de klacht op dit punt gegrond.

Omdat de Commissie voor de Politieklachten heeft besloten alle klachten die zijn binnengekomen in één advies te behandelen - dit advies bestaat uit deel I 'De algemene klachten' en deel II 'aanvullende individuele klachten' - en ik daardoor een groot aantal beslissingen, die een grote samenhang en overlap vertonen, heb moeten nemen, heb ik mijn beslissingen voorzien van enkele algemene formuleringen. Een dergelijke formulering is dat ik het Verzekeringsbedrijf van de gemeente Amsterdam zal "verzoeken na te gaan of er wellicht termen zijn voor een schadevergoeding in de daartoe geïndiceerde gevallen". Uit het gegeven dat ik de klachtonderdelen 'waarschuwen geweld' en 'geweld' van verzoeker ongegrond heb geacht, had verzoeker moeten afleiden dat ik zijn casus, waarin hij claimt dat hij door het gewelddadig optreden van de Mobiele Eenheid schade heeft ondervonden, niet als geïndiceerd geval heb aangemerkt. Dat verzoeker dit anders heeft opgevat, betreur ik. Desalniettemin ben ik van oordeel dat de klacht op dit punt ongegrond is.

Bijgevoegd vindt u het complete klachtdossier inclusief de videoband. In het dossier bevinden zich ook de klachten en reacties van de andere klagers. Ik verzoek u vriendelijk vertrouwelijk met de gegevens van deze klagers om te gaan."

2. Bij zijn reactie voegde de korpsbeheerder een videoband. De inhoud van de videobeelden komt overeen met de weergave van deze beelden die in het advies van de Commissie voor de Politieklachten Amsterdam-Amstelland wordt gegeven. Hiernaar wordt korthedshalve verwezen.

REACTIE verzoeker

Verzoeker werd in de gelegenheid gesteld om een reactie te geven op het standpunt van de korpsbeheerder. Hij maakte van deze gelegenheid geen gebruik.

Achtergrond

1. Gemeentewet

Artikel 172

"1. De burgemeester is belast met de handhaving van de openbare orde.

2. De burgemeester is bevoegd overtredingen van wettelijke voorschriften die betrekking hebben op de openbare orde, te beletten of te beëindigen. Hij bedient zich daarbij van de onder zijn gezag staande politie.

3. De burgemeester is bevoegd bij verstoring van de openbare orde of bij ernstige vrees voor het ontstaan daarvan, de bevelen te geven die noodzakelijk te achten zijn voor de handhaving van de openbare orde."

Artikel 175

"1. In geval van oproerige beweging, van andere ernstige wanordelijkheden of van rampen of zware ongevallen, dan wel van ernstige vrees voor het ontstaan daarvan, is de burgemeester bevoegd alle bevelen te geven die hij ter handhaving van de openbare orde of ter beperking van gevaar nodig acht. Daarbij kan van andere dan bij de Grondwet gestelde voorschriften worden afgeweken.

2. De burgemeester laat tot maatregelen van geweld niet overgaan dan na het doen van de nodige waarschuwing."

2. Politiewet 1993

Artikel 2

"De politie heeft tot taak in ondergeschiktheid aan het bevoegde gezag en in overeenstemming met de geldende rechtsregels te zorgen voor de daadwerkelijke handhaving van de rechtsorde en het verlenen van hulp aan hen die deze behoeven."

Artikel 8, eerste lid

"De ambtenaar van politie die is aangesteld voor de uitvoering van de politietaak is bevoegd in de rechtmatige uitoefening van zijn bediening geweld te gebruiken, wanneer het daarmee beoogde doel dit, mede gelet op de aan het gebruik van geweld verbonden gevaren, rechtvaardigt en dat doel niet op een andere wijze kan worden bereikt. Aan het gebruik van geweld gaat zo mogelijk een waarschuwing vooraf."

3. Grondwet

Artikel 11

"Ieder heeft, behoudens bij of krachtens de wet te stellen beperkingen, recht op onaantastbaarheid van zijn lichaam."